

ΕΠΙΔΑΥΡΙΑ

Αισχύλου: «Ίκέτιδες»

(ΜΙΑ ΤΟΛΜΗΡΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ)

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗ ΙΩ. ΔΡΟΜΑΖΟΥ

Σκηνοθέτες, ηθοποιοί και θεατές, πρέπει να σκεφθούνται κάποιο δέος μπροστά στο πρώτο σκεδόμενο αρχαίο δράμα. Είναι κάτι που πέρα από τις αναμφισβήτητες θεατρικές του αξιότητες, μας εκπαιδεύει σαν τά ιερά μας. Δράση υποτυπώδης, ή πρώτη δοκιμή του διυλόνου με δύο υποκριτές, ποιητική εμπνεύσεως ορατική, κάτι που πάει να φύγει από το πρωτόμορφο ποιητικό εθέατρο και να γίνει θέατρο. Έτσι βλέποντας τις «Ίκέτιδες» δυσκολευόσαι να κρίνεις την παράσταση. Προσπαθείς περισσότερο να τη ρελετάρεις. Και τό στοιχείο αυτό, της υπέλανης μελέτης έφερε στην παράσταση της 'Επιδαύρου ή μουσική του Γιάν. Ξενάκη με τη χορογραφία της 'Αγ. Ευαγγελίδης και τη σκηνοθεσία του Α. Σαλομού. Νομίζουμε πως η σκηνοθεσία των «Ίκέτιδων» εξαντλήθηκε εκεί, μια που και το υπόλοιπο δράμα ήταν τόσο λίγο και ο προβληματισμός δεν έφτασε ως εκεί. Τό πρόβλημα ήταν τί θα γίνει με τό χορό, που εξακολουθεί ακόμα να είναι πρωταγωνιστής, κάτι που σε λίγο παύει να είναι.

Η δλη κίνηση και υποκριτική του χορού ήταν κάτι τό τελείως άγνωστο για τήν αρχήστρα της 'Επιδαύρου. Πιστεύουμε πως ή μουσική του Ξενάκη έδωσε μια γερή ώθηση σ' όλες τις σχηματισμένες μορφές του ως τό τώρα χορού, και κίνησε ά ν θ ρ ό π ο υ ς που τόσους συγκλονίζει τό π έ θ ο ς και που ξέρουν να τό εκφορίζουν με μια κίνηση χωρίς στόφο και ρητορεία, με άπείριτη λιτότητα και σπαρτακτικό γού, με ίκσαία χριστιανικού άσκητισμού και με άγριότητα θηρίου παρόντων δατών. Δεν είμαστε άρμόδιοι να κρίνουμε τη μουσική του Ξενάκη. Πρέπει, όμως, να υπογραμμίσουμε τό δημιουργικό ρόλο που έπαιξε στην παράσταση. Ως μουσική που συνοδεύει τήν κίνηση είχε τήν αρχιτεκτονική της στερεότητας. Είχε απάλλοξεί τόν καλλιτέχνη (τό χορό) απ' όλα τά επιφανειακά στρώματα της μουσικής και της χορευτικής παράδοσης και τόν παρουσίασε με τό πρώτα αιδετικά όντα της εποχής του. Η είσοδος του χορού άμέσως έκανε όλο τό κοίνο να άνατριχιάσει πως κάτι φοβερό γίνεται. Η ποιότητα αυτή κρατήθηκε ως τό τέλος. Κορύφωση μιας μοντέρνας χορευτικής

δραματικής κίνησης ήταν τό δεύτερο στάδιο, ό διάλογος με τόν κήρυκα και ή κίνηση τού χορού κατά τή διάρκεια αλλού του διαλόγου. Τό μεγάλο έγκλημα τού σκηνοθέτη ήταν ή παραστατική άπόδοση τών δεινών της 'Ιούς σ' ό Α' στίχο. Εκεί έβρεε λόγος, μουσική και χορό σε μια τραγική τοιχογραφία όπου όλα δρισκόντουσαν σε

Η Άννα Συκονίδου στις «Ίκέτιδες»

πρώτο πλάνο. Αταίριαστη ήταν ή μετάφραση με τή συγκεκριμένη μουσική του Ξενάκη. Μία μουσική χωρίς κανένα έπιθετό, έκαλετο να έπενδυσει ένα λόγο, άδικαιολόγητα θρησκευτικό. Τό αίσχυλικό έπιθετό που είναι κρημνώδες και κατακόρυφο, όύ και διαπρακτικό, στή μετάφραση τού Γρυπάρη έχει πάρει μια γλυκερή δοκιμότητα που ήταν άδύνατο να συμβιβαστεί με τή λιτά τραγική μουσική τού Ξενάκη. Γι' αυτό και σ' ότα μελωδικά μέρη ό λόγος στρεβλωνότανε ως τό σημείο της σύγχυσης. Ό λιτός, γλυκός σχεδόν τόνος της βυζαντινής μελωδίας, συγκρουότανε καταστροφικά με τό σπομφόδη λόγο τού Γρυπάρη. Πολλά θα έπρεπε για τή μουσική τού Ξενάκη, και απ' τόσους ειδικούς. Ίσως κάποτε διαπιστωθεί πως ή μουσική τών «Ίκέτιδων» υπήρξε ή καταβολή της μουσικής τού θεάτρου. Αυτή μέρι: τή μουσική τραγική με άντρίκιο παρόντος μέρους σπαρταγού.

Τόν τραγικό λόγο τού ελαφιακών χορικών κράτησε με έπιμονη διαπισών ή 'Ελένη Χατζηργυρί. Τό λόγο της τόν έφείζε διαρκώς ή μουσική τού Ξενάκη. Η άρτια φωνή της Α. Συκονίδου, μαλάκανε τούς τόνους τού τραγικού ύφους, σε λυρικά δεσπόμενα. Στιγμές σπαρταγμού είχε ή Ε. Βαζικίδου. Η Κ. Παυγιώτου και Π. Κομπινιά παίζανε όπως θα παίζανε σ' όποιόδηποτε άλλη έρμηκία αρχαίου δράματος. Έπειδή τά θεατρικά σημεία είναι ελάχιστα στις «Ίκέτιδες» γι' αυτό ή έπισημείωση τους έχει ιδιαίτερη σημασία. Τόσα και τόσα διμεταλλεύτηκε ό σκηνοθέτης στην κίνηση και τήν υποκριτική τού χορού. Τού έξφυγε όμως τελείως ό αντίλογος τών άκολούθων στην έξοδο. Για πρώτη φορά στο θέατρο μπαίνει ή φωνή μίσσης. Άπαντάντας στις «Ίκέτιδες» που προσεχόντουσαν όλο στήν Άρτεμι, οι άκούοντες τούς λόγους: «Προσέξτε μ'ήν υποτιμάτε τήν Άφροδίτη και τά γλυκοφιλούσιστα τού Έραου». Τό άσυμπρεστίστικο αυτό στοιχείο, τό χαρακτηριστικό άν θέλετε, ό σκηνοθέτης τόδωλε με ένα ύφος άπαγγελτικής άπειλής. Ένώ άποτελεί άρνητικό ύπαινηγμό για τά μελούμενα.

Ό χορός, που' ότι άκόμη εδγίνωτος» ήταν ό άσθητικός αφηνidia σμός της παράστασης.

Τό δραματικό μέρος ήταν άλλο έργο. Η υποκριτική τών ηθοποιών δεν είχε καμία σχέση με τό μνημείο τού χορού και της μουσικής. Ό Δανάος (Θ. Κατσόπουλος), έπιμένουμε, οίκογενειαρχής της Άθηνας τού 5ου αιώνα, με έγνους, δάσκα, πατρικές συμβουλές (προσέχετε κορίτσια μου, είμαστε σε έξοχο τόπο, όντρες κλπ.), δόθηκε άσπικαλόγητα άπαγγελτικά. Έπρεπε να ήταν πιά άπλος και πιά άθρόοπινος. Ό Πάλαγός που σκημάει και τό δόρος της δόσης, έδωσε με δικαίωμα τή μοναδική συγκρούση που υπάρχει σ' ό έργο — τή πρώτη δραματική σύγκρουση σ' ό θέατρο! Η στιγμή ήταν εύλικής. Βάριαν, όμως, πολύ τά δ α σ η λ ι κ ά του ρούχα και σπαρώνανε τό λόγο του σ' όν λερατικό τόνο. Ό Πάλαγός δ έ ν είναι βασιλιάς. Είναι τό πρόσωπο της παράδοσης που μιλάει με τή φωνή τού σύγχρονου δημοκρατικού άρχοντα.

Ό Πάλαγός ξέρει ότι τή στιγμή που μιλάει σ' ό άθηναϊκό κοινό, τήν άρχή σ' ό Άργος τήν έχουν πάρει οι ά γ ρ α τ ο δ ο ύ λ ο ι. Μοναδικό εαυτόμενο στην κλασική εποχή. Άγρυπνός άπτομύων είναι ό Πάλαγός. Ο άσυνεχής επικήρσις τού έρωτα τού, δεν είναι ύψος. Είναι τήν άπώλωση πώς όταν έδιωχνε τόν κήρυκα, τδ

κανε ύπολογίζοντας τή δύναμη που έχει πίσω του, γι' αυτό και ό λόγος του πήρε μια θεατρική λαϊκότητα. Ό Α. Καλλέργης, στο σημείο αυτό άπόσπασε τήν έπίδοκιμασία τού κοίνου. Ήταν Έλλωστε τό μοναδικό χειροκρότημα που έκοψε τήν παράσταση. Σ' ό σ' όλ αυτό έπρεπε να έρμηνεύσει και τό πρώτο μέρος τού ρόλου. Ό Β. Κονάκης, σ' ό ρόλο τού κήρυκα, έδωσε τόν βάρβαρο, τόν μη έλληνικό, τόνο.

Τά κοστούμια τού Μόραλη, ιδιαίτερα τού χορού και τών άκολούθων, ήταν εύτυχής στιγμή θεατρικής άφαιρέσης και συμβατικότητας. Ό χώρος τού προσκήνιου και της αρχήστρας είχε διαρρυθμισθεί από τόν Γιάννη Παππά και άνάδινε τήν άτμόσφαιρα ενός μνημειακού τοπίου.

Με τις «Ίκέτιδες» τελειώνουν τά έρευνά «Επιδαύρια». Σ' ό ενεργητικό τους πρέπει να καταγράφουμε τό χορό και τή μουσική τών «Ίκέτιδων», και τήν εμφάνιση δυό νέων πρωταγωνιστριών της αρχαίας τραγωδίας: της Έλένης Χατζηργυρί και της Άλκας Κατσίδου. Άς ελπίσουμε πως θα σπασεί τό μυστικό τών πρωταγωνιστών και τού Άριστοφάνη.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Ελαστικά Χρονικά τεύχ. 66—67.
- Ελκυσχόια — Άρτηροχόια — Έρελγγοχόια άριθμ. 3.
- Ελκόνες άδ. 17.